Giáng Hương (Aerides)

Nếu có lần vào ngày hè rực rỡ, khách nhàn du ghé qua một chỗ bán lan hay một vườn lan của bạn bè, nơi có treo vài giò Giáng Hương thì ai mà không khỏi ngẩn ngơ đi tìm mùi hương nồng nàn đang thắm đượm cả không gian.

Người mới chập chững trồng lan hay tưởng lầm loại lan này với lan Ngọc Điểm vì mới nhìn sơ qua hai cây này từ cách cấu tạo từ rễ, thân, lá và màu hoa tương tự nhau vì cùng một họ Vandeae, hai cây mới nhìn qua giống như hai chị em, có thể nói Giáng Hương và Ngọc Điểm giống như chị em Thúy Kiều.

Nhưng Giáng Hương ví như Thúy Kiều với bộ rễ mọc dài theo thân nảy ra từ cuống của những chiếc lá, thon, nhọn ẻo lả và những chùm hoa dài mang những đóa hoa màu trắng, màu hồng và tím lạt đổ xuống như những giòng thác nhỏ, hoa không những lâu tàn còn được trời ban tặng cho mùi hương quyến rũ mặn mà, còn cây ngọc điểm lá to bản và ngắn hơn.

Aerides multiflora
Ảnh: Nguyễn Minh Đức

Rhynchostylis gigantea
Ảnh: Bùi Xuân Đáng

Rừng núi Việt Nam là nơi mà các khoa học gia và các nhà sưu tầm đã tìm thấy 7 loại Giáng Hương trong số 28 loại trên thế giới.

Rải rác trên vùng cao nguyên miền Trung như Lâm Đồng, Đà Lạt, Đắc Lắk có Giáng Hương lá dầy (*Aerides crassifolia* cũng gọi là *Aer. expansa*) cao khoảng 30 cm, lá dầy và cứng.

Ảnh: Nguyễn Minh Đức

Ảnh: Vũ Quốc Bình

Hoa mọc từng chùm dài 15-30 cm, hoa to khoảng 3-4 cm, lâu tàn có hương thơm và nở vào mùa Xuân đến mùa Hạ.

Từ Sơn La của vùng cao nguyên miền Bắc, chạy dài theo những tỉnh Kon Tum, Đắc Lắk, Lâm Đồng, Đà Lạt của cao nguyên miền Trung kéo dài đến Tây Ninh của miền Đông Nam Phần có Giáng Xuân hay Giáng Hương quế (*Aerides falcata* var. *maurandii*) dài khoảng 50-70 cm, lá màu xanh đậm có sọc, mặt dưới của lá hơi tím đỏ. Chùm hoa dài 30-50 cm với khoảng 15-30 hoa to từ 2.5-3 cm, có hương thơm và nở vào mùa Xuân qua mùa Hạ.

Ảnh: Nguyễn Thị Khuyến

Ảnh: Nguyễn Thị Khuyến

Chỉ mọc trên cao nguyên miền Bắc ở hai tỉnh Lai Châu và Sơn La, Giáng Xuân quạt hay Giáng Hương quạt (*Aerides flabellata*), có lá xòe ra hai bên như chiếc quạt dài từ 15-16 cm, chiều ngang từ 2-3 cm. Chùm hoa thưa chứ không dày như những loại Giáng Hương khác, dài rũ xuống khoảng 10-25 cm, màu hoa cũng khác có 5 cánh lớn màu xanh vàng chấm nâu và lưỡi màu hồng tím, hoa lớn khoảng 2 cm, thơm và nở vào mùa Xuân.

Ảnh: Mai Đức Cường

Ảnh: Hà Khắc Hiếu

Ở hai tỉnh Kontum, Đắc Lắk của cao nguyên miền Trung, tỉnh Tây Ninh của miền Đông Nam Phần và ở đảo Phú Quốc có Giáng Hương quế nâu hay là Họa Mi (*Aerides houlettiana* hay *Aer. falcata*, *Aer. picotianum*, *Aer. platychilum*) thân dài từ 50-70 cm, lá xanh ngắt dài từ 30-40 cm, chiều ngang từ 2-3 cm. Chùm hoa rũ xuống dài từ 30-40 cm, hoa dày từ 20-30 chiếc, to khoảng 2.5 cm, có nhiều màu vàng lạt hay xanh lá cây lạt hơn là màu hồng hay tím, thơm ngát như mùi chanh hay cam và nở vào mùa Xuân và mùa Hạ.

Ảnh: Bùi xuân Đáng

Ảnh: Bùi xuân Đáng

Trên cao nguyên Bắc phần từ những tỉnh Sơn La, Hòa Bình đến tỉnh Kon Tum, Bù Đốp, Đắc Lắk của cao nguyên Trung phần và ở Nam Cát Tiên National Park có Giáng Hương nhiều hoa, hay gọi nôm na là Đuôi Cáo, Sóc lào (*Aerides multiflora* hay *Aer. affinis*, *Aer. godefroyana*) thân ngắn, lá có chừng 12 chiếc, cứng và ngắn hơn chùm hoa. Chùm hoa Đuôi Cáo này dài từ 30-40 cm, hoa rất nhiều khoảng 30-50 chiếc, to khoảng 2.5 cm mọc sát vào nhau, cánh dầy, hoa thơm nở vào mùa Xuân và mùa Hạ, loại Giáng Hương này rất có rất nhiều người nhầm lẫn là Ngọc Điểm (Rhynchostylis).

Ảnh: Hà Khắc Hiểu

Ảnh: Nguyễn Minh Đức

Từ tỉnh Cao Bằng, Tuyên Quang của Cao nguyên Bắc Phần qua vùng Yên Báy xuống đến miền Tam Đảo chạy dài qua Huế và đèo Hải Vân để đến 2 tỉnh Đà Lạt, Kon Tum của cao nguyên Trung phần có loại Giáng Hương thơm, gọi nôm na là Lan Quế (*Aerides odorata* hay *Aer. dayana*, *Aer. micholitzii*), thân lớn và dài đến 1 m, rũ xuống. Lá dài 20-30 cm, rộng 3-4 cm. Chùm hoa dài đến 60 cm, hoa nhiều cỡ 20 chiếc, phần lớn là màu hồng, đôi khi có màu trắng (var. *alba*), to khoảng 3-4.5 cm, rất thơm nở vào cuối Xuân hay đầu Hạ.

Ảnh: Phan Nguyên Ân

Ảnh: Nguyễn Minh Đức

Hiếm thấy ở cao nguyên Bắc phần, thường tìm được ở Nam Cát Tiên National Park và vùng cao nguyên Lâm Đồng là Giáng Xuân nhiều hoa hay Giáng Hương nhiều hoa (*Aerides rosea* hay *Are. affine*, *Are. fielding*), lá dầy cứng và dài từ 50-60 cm, chùm hoa dài khoảng 60 cm, hoa mọc chi chít từ 20-30 chiếc hoa trong một chùm, hoa to gần 4 cm, thường nở vào mùa Xuân và mùa Hạ.

Ảnh: Thái Vĩnh Đạt

Ảnh: Thái Vĩnh Đạt

Chúng ta vừa thưởng thức hình ảnh của 7 loại Giáng Hương mà những người yêu lan đã thu lượm trên quê hương Việt Nam trải dài từ Bắc đến Nam. Mong rằng những cây lan qúy này sẽ được thiên nhiên lưu truyền và những người yêu lan chăm sóc và bảo vệ để không bị mai một trong tương lai.

11/2012
Phạm Hảo-Seattle